

F I G Y E L Ő

Szeged képzőművészete

Szegeden minden időben kellett a művészet. Az első világháború utáni szomorú időben azonban határvárosi adottságunk volt egyik oka, hogy a századforduló táján Nyilasyval és körével neki-lendült művészeti élet az 1920-as, 1930-as években ellanyhult. Hozzájárult ehhez nagy festőink elhalálása, valamint a szegedi gazdasági élet visszaesése is. A középosztály nagy része elszegényedett s mint művásárló visszavonult, azok a kevesek pedig, akik vásárlásaikkal, rendeléseikkel művészeink zavartalan munkáját biztosíthatták volna, elkedvetlenedtek az „izmusokban“ vajudó művészetek zavarának láttán s a kísérletezések idejét üzletileg kihasználó sarlatánok térhódítása miatt. No meg Szeged képzőművészete és tárlatlátogató közönsége legtöbbször nélkülözte is a tárgyilagos és művészi mértékkel mérő műkritikát. A jól értelmezett műkritika lett volna hivatva arra, hogy a zavarokban rámutasson az igaz útra s az avatatlanok akarnokságát letörje.

Az elmúlt s az ideai művészeti idényben azonban Szegeden bizonyos mozgás volt észlelhető. Művészeink elég gyakran léptek a nyilvánosság elé s Szeged közönsége is több hajlandóságot mutatott megrendelésekre, művásárlásokra. Nagy hiányt jelent, hogy a Szegedi Képzőművészeti Egyesület, ismeretlen okokból teljesen inaktív s hogy Szeged másik művészeti egyesülete, az Alföldi Művészek Egyesülete, szintén hallgat. A szegedi művészek tehát egyénenkénti kezdeményezésekre kényszerülnek, nincs senki, aki felkarolná ügyüket s egységesítve

mutatná be illő külsőségek között termésüket.

1941 júniusában összefogtak a szegedi művészek és dr. Belle Ferenc városi zeneiskolai igazgató jóvoltából kiállítást rendeztek a zeneiskola emeletének kis hajlatában és termében. Tizenkét művész dacolt itt a hely alkalmatlanságával és az elégtelen világitással. A kiállítás anyagi alapját többé-kevésbé a régi módszerek szerint szervezték meg; felkérték a szegedi közületeket, bankokat vásárlói áldozatkésztségre. A kiállításnak elég szép látogatottsága volt s jelentős számú alkotás cserélt gazdát. A művészeti anyag közepszerű volt. Ennek ellenére is volt a kiállításnak egy pár kellemes színfoltja. *Tóbiás György* festőművész néhány jó felépítésű portréval szerepelt, *Parobek Alajos* színes népi témájú képeit mutatta be. *Tápai Lajos* haladásra kész festőegyéniségéről tett bizonyosságot. *Mihályi István* nagyméretű vázlatokkal szerepelt. *Erdélyi Mihály* kiállított képein kívül, a kiállítás megszervezése körül is eredményesen működött közre. Rajtuk kívül a kiállítás festészeti részében szerepeltek még *Hódi Géza*, *Dinnyés Ferenc*, *Vlasics Károly* és *Szőke Győző*. Stílusát tekintve általában naturalista, elvéve impressionista és sokszor kísérletező anyagot látunk. A plasztikát *Vig Ferenc* és *Tápai Antal* képviselték. Az előbbi szépen formált kis márványokkal, az utóbbi pedig monumentális törekvésű alkotásokkal szerepelt.

A szegedi művészek karácsonykor ismét felvonultak, ez alkalommal a szegedi Városi Zálogház Árverési Csarnokában. Természetesen ez a helyiség sem alkal-

mas nagyobb művészi bemutatkozásra. Nálunk minden kiállítás-rendezésnek első és legnagyobb akadályja, hogy a műtárgyat nem lehet zavaró mellékkörülményektől mentesen a nagyközönség elé vinni. A legjobban megkomponált szobor, a legremekebb színekbe harmonizált kép is veszít vonzóerejéből rossz világítás mellett, túlzásúfolt helyiségben. A műtárgyak egymásra gyakorolt hatása is károsan befolyásolhatja azok megjelenési értékét, ha az elhelyezésük kényszerűségéből nem lehet szakszerű. Elegendő elképzelni egy napsütéstől harsogó festményt egy diszkrét szürkébe hangolt hasonló téma közvetlen közelségében. A kiállításrendezés körülményeinek mostohasága nem befolyásolta a lelkes szegedi művészgárdát. Szinte teljes számban vonultak fel s tehetségükhöz méltó anyagot mutattak be festőink. Megállapíthattuk *Tápai Lajos* egyre fejlődő, korszerű alkotó készségét s örömmel üdvözlünk két új szegedi kiállítót, a Pécsről Szegedre származott *Gábor Jenő* s a finn *Aino Hakulinen* személyében. Előbbi munkásságát a későbbiek folyamán érdemileg méltatjuk, utóbbi egy pár különös, finn faji sajátságokon épült, lírai hangolású akvarelt állított ki. *Mihályi István* misztikus szürkébe komponált romantikus elképzeléseit mutatta be, mányi *Csizmazia Kálmán* meleg hangulatú pasztellekkel szerepelt.

Ez év márciusában sikerült megnyerni dr. *Csallány Dezső* múzeumigazgató hozzájárulását ahhoz, hogy a művészeti hitelre igényt tartó kiállításokat a múzeum rendezze meg. Erre a célra a múzeumigazgató, a múzeum kupolacsarnokát jelölte meg. Ez az aránylag szűk helyiség, nagyobb csoport-kiállítások rendezését nem teszi lehetővé, de egyéni gyűjte-

mények bemutatására, nagyszerű világításával, intim hangulatával nagyon alkalmas. Húsvét vasárnapján hirdette meg első kiállítását a Városi Múzeum. *Gábor Jenő* festőművész, a Baross Gábor gimnázium tanára mutatta be gyűjteményét bensőséges hangulatú együttesben. *Gábor Jenő* nemcsak értelmzett „modern” festő. Művészi célkitűzése nem a mult felé kacsintgató, az iskoláságban rekedt, unalmas emlékezés, sem az üzleti érdekekért, a középszerűség ízlését kereső, megalkuvásokra kész képgyártó elképzelése. Modern, mert mai, mert képeit a körülöttünk hömpölygő életből, korunk kívánta festői jelenítéssel alkotja. Művészete kellemesen meglepő, nagyvonalú s legtöbb művén kiegyensúlyozott. Kiállításának anyagát úgy válogatta össze, hogy betekintést nyerünk művészetének nagyobb megállóiba, festői multjának összegezett eredményeibe, amelyek mai művészi állásfoglalását eredményezik. Az akadémikus naturalizmustól, a művészeti forradalmán keresztül jutott el, a mai többé-kevésbé lehiggadt — leszűrt művészetéig. Utóbbi éveinek termését nemes harmoniába hangolja: a formaszeregeten és klasszikus szerkezeti egységen épült eszmei tartalom. Műveinek vezérmotívuma a nagyarányúságra törekvő konstrukció, a mozgás és a forma kihangsúlyozása, amit a színek levegőssé hangolásával komponál. Művészi magatartásán a munka öröme és mozgalmassága tükrözik. Tárgyai nem propaganda értékűek, mégis minden egyes képe az erőnek, egészségnek s a termelő munka megbecsülésének költeménye. Művészete nemcsak szociális témaköre miatt korszerű, hanem festőiségében is megfelel az ízlésnek, amely korunk művészetének biztos alapon

álló, fejlődésre képes megjelenítést ad. Nem mentes a hatásoktól, de igyekszik ezeket átértelmezni, egyénien hangszerelni. Legerősebb fegyvere a kompozíció. Színeiben olykor téved, elveszti mérsékletét: harsogó és nyers. Ez viszont azt mutatja, hogy nem keresi a megnyugvást, olyan területek iránt is érdeklődik, amelyek nem rokonok finoman tartózkodó egyéniségével, s mivel haladni akar — sokszor bizonytalanná válik.

Április 27-én csendben meghalt Hollósy Simon lelkes barátja s tanítványa, a plein-air szerelme, Hódi Géza festőművész. Tanulmányait a Mintarajziskolában kezdte s kora művészi divatja szerint megjárta Münchent, Romát. Szép sikerei voltak mind itthon, mind külföldön. Az első világháború előtti időkben a pesti műkritika mint nagytehetségű művészt méltatta. Ezidőből származó képein szikrázik a napsugár, él a természet. A háború s a hadifogság után már nem találta meg az utat, amelyen oly sokatígérően elindult.

TEMESVÁRY JÓZSEF

A mai Horvátország

„Kroatien marschirt“, hirdeti egy nemrég megjelent díszes kiállítású illusztrált könyv címlapja (Europa Verlag, Zagreb, 1942), melyről a Poglavnik képe tekint az olvasóra. Április 10.-én volt egy éve, hogy drámai körülmények között megalakult ez a „masirozó“ független horvát állam. Az évforduló ünnepélyes külsőségei és belső tartalma megmutatták, hogy a horvátságot mint közösséget ma a javában dúló világháború viszontagságai mellett elsősorban is frissen kivívott nemzeti önállóságának új, hatalmas élménye hatja át. Ezt megőrizni,

kifejleszteni és minden sorsfordulaton keresztül a jövőbe átmenteni ma legfőbb gondja és problémája a horvátoknak.

A vajudas túlságosan véres volt ahhoz, semhogy már a mai körülmények között is gondtalanul élvezni tudnák önállóságuk első gyümölcseit, de már így is jelentős haladást tettek a belső megbékülés és konszolidáció felé. Az ifjú „Croatia Restituta“ (Karl von Loesch elnevezése) vezetői, nevelői, írói és művészei annál buzgóbban szorgoskodnak körülötte, mennél inkább fájnak a polgárháború ki-kiújuló sebei. Az első év emlékére egész sor közintézmény, iskola, kórház, üdülőtelep, kultúregyesület, gazdakör, könyvtár, folyóirat és emléktábla felavatásával, a békés horvát munka alkotásaival, a művészet és irodalom diszkiadásával kedveskedtek neki („A horvát haza“, „Horvát vallásos művészet“, „Mestrovic I. műalkotásai“, „A horvát költészet antológiája“, stb.), hogy ország-világ előtt bebizonyítsák életképességét. „Horvátországban csak Isten és a horvátok uralkodnak!“ — „U Hrvatskoj vlada samo Bog i Hrvati!“, állapítja meg egy kifejező ujságcím lángvörös betűkkel. Közben azonban egy-egy hadparancs martiális szövege, az itt-ott lecsapódó puskalövések fénye elárulja, hogy az ország egyes vadromantikus tájain, főleg a Drina mentén és Boszniában még mindig kiújul a harc az államhatalom és ellenzői között.

Az esetetek felsorolásából tudjuk, hogy hősi halottaik között gyakran szerepelnek a vasutas usztasa-alakulatok katonái is, akik a legmegbízhatóbban vidéken is a legnagyobb önfeláldozással látják el veszélyes szolgálatukat. A forradalom mártírjainak emlékére az erdős Horvátország tanulóifjúsága tölgy- vagy